

“Ta’limni tarbiyadan, tarbiyani esa
ta’limdan ajratib bo’lmaydi.”

I.Karimov.

6-sinf.Botanika.

Mavzu:To`pgullar

	Darsningtexnologikxaritasi.		
1	Darsningmaqsadvavazifalari.	1.Talimiymaqsadi:o`quvchilarnito`pgullarningturlari, biologikahamiyatibilantanishtirish. 2.Tarbiyaviy maqsadi:To`pgullarningbiologikahamiyati, turlaribilantanishtirishorqalio`quvchilarningilmiydunyoqarashinikengaytirish. 3.Rivojlantiruvchi maqsadi:o`quvchilarninggullartuzilishi, to`pgullarvaularningbiologikahamiyatihaqidagibilimlari, gullarnitanishvaajratish, kuzatishvadarslikustidamusta qilishlashko`nikmalarinirivojlantirish.	
I I I	Darsningmazmuni.	Mavzuningqisqachamazmuni:To`pgullarhaqidatushuncha.Oddiyvamarakkabto`pgullar.To`pgullarningtuzilishi.So`ta, shingil, kuchala, soyabon, ro`vak, savatcha, kallak.	
I I I	O`quv jarayonini tashkil etish texnologiyasi.	Shakl:Suhbat, kichikguruhlarbilanishlash. Metod:Biologikdiktant,tarqatmalarbilanishlash, tezaytisho`yini, misolkeltirigo`yini,aqliyhujum,testsavollarigajavobbering,jadvalbilanishlash,klasterusuli. Jihozlar:Tabiiyto`pgullarto`plami, gerbariylarjamlanmasi,oddiyvamarakkabto`pgullar,jadvallar.</p> <p>Usul:yozma, og`zaki,chizibko`rsatish,ko`rgazmali, jadvalto`ldirish. Baholash:5ballikreytingtizimida.	
I v	Kutiladigannatijalar.	O`qituvchi :O`quvchilarga reja asosida to`pgullarga oid bilimlarni beradi.Bu bilimlarni turli usullar bilan yetkazadi.O`z darsini tahlil qiladi va	O`quvchi :Yangi bilimlar asosida gul bo`limiga oid o`z bilimlarini rivojlantiradi.O`zi qiziqqan holda mustaqil izlanadi,umumiy xulosalar chiqaradi.

		kelajakrejalarini tuzadi.	

Darsningtexnologikbosqichlari

T\R	Darsbosqichlari.	Vaqt	O`qituvchi:	O`quvchi:
I	Tashkiliyqism	3daqiq	1.O`quvchilar bilan salomlashadi. 2.O`quvchilarning darsga tayyorligini,davomatni aniqlaydi. 3.O`quvchilar diqqati va e`tiborini darsga to`la jalb etadi,darsda amal qilinadigan qoidalarini eslatadi,o`quvchilarda darsga qiziqish uyg`otadi,faollashtiradi,o`quvchilarni dars mavzusi,maqsadi,borishi bilan tanishtiradi.	Dars mavzusi ,maqsadi,borishi vaunda bajariladigan topshiriqlarni anglaydi.O`z o`quv faoliyatini tashkil etadi.
II	O`tgan mavzuni so`rash va xulosalash.	10-12 daqiqa	O`tganmavzuyuzasidan o`quvchilarning bilimlarini nazorat tops hiriqlari yordamida aniqlaydiva baholaydi.Kichikguruhlar bilan ishlaydi. O`tilgan mavzuni quyidagi metodlar asosida so`raydi: 1.Biologik diktant. 1."Tez aytish" o`yini. 3" Misol keltiring" o`yini.	Daftardagi uyvazif asini o`qituvchiga taqdim etdiva uyvazifasini yozma,og`zakibayonetishda faolishtiroketadi.
III	Yangi mavzu bayoni	13daqiq	1.To`pgullar mavzusini e`lon qiladi.Mavzuni ngmaqsadi, rejasibilano`quvchilarni tanishtiradivadoskagayozadi.O`quvchilarga daftargayozis hnitaklifetadi.	Yangi mavzu bilan tanishadilar.Mavzu, m Maqsad, rejani daftarga yozadilar.

				Mavzuni o`qituvchi hamkorligida o`zlashtiradilar.
IV	Yangimavzuni mustahkamlash	12daqqa	“Klaster”, ”biologik mashq”, ”jadval bilan ishlash”, ”test”, ”savol berib javob beramiz” o`yini yordamida yangi mavzuni mustahkamlaydi.	O`quvchilar faolishtirib mavjud bilimlarni mustahkamlaydilar.
V	O`quvchilarni ballash va darsni yakunlash.	5daqqa	O`quvchilarni dars jarayonida erishgan ballarini izohli elon qiladi va uy vazifasini tushuntirib beradi.	O`z o`quv faoliyati va erishgan natijasini tahlil qiladi va baholaydi, shunga ko`ra mustaqil va ijodiy ish topshiriqlarini oladi.

II. O`TILGAN MAVZUNI SO`RASH VA XULOSALASH.

O`qituvchi **biologik diktant** metodi yordamida so`raydi.

TARQATMA-1 [O`quvchi uchun]

1. Gul yopiq urug`li o`simliklarning qanday organi?
2. O`simliklarning guli novdasiga nimasi bilan birikib turadi?
3. Gul gulqo`rg`on , changchiva... dantashki topgan?
4. Gulqo`rg`on nimalarga bo`linadi?
5. Changchi 2 gismdan: changipi ... dan iborat?
6. Agar gulasosidan boshlab ikki tadan ortiq teng bo`lakka ajralsa, unga qanday gul deyiladi?
7. Agar gul faqat teng ikki bo`lakka ajralsa, yoki umumiy teng bo`lakka ajralmasa, u qanday gul deyiladi?
8. Urug`chining kengaygan pastki qismini ma`lum deb ataladi?

TARQATMA-1 [O`qituvchi uchun]

1. Generativ.
2. Bandi.
3. Urug`chi.
4. Gulkosa va gultoj barg.
5. Changdon.
6. Aktinomorf[to`g`ri]gul.
7. Zigomorf[qiysiq] gul.
8. Tuguncha.

2. O`qituvchi

guruhlargatarqatmasavolvaraqaqlariniberadi. Qaysiguruhsavollargabirinchijavobbers a ,oladiganballariga “1”ball qo`shibberiladivarag`batlantiriladi. Bunga “**tezaytish**” metodi deb nomlanadi.

TARQATMA-2.(O`quvchi uchun.)

1. Birjinsligul deb nimaga aytiladi?
2. Ikki jinsli gul deb nimaga aytiladi?
3. Bir uyli o`simlik debqanday o`simlikka aytiladi.?
4. Ikki uyli o`simlik deb nimaga aytiladi?

TARQATMA-2.[O`qituvchi uchun]

1. Gulda faqat urug`chi ,yoki changchining o`zi bo`lsa,bunga bir jinsli gul deyiladi.
2. Gulda ham changchi,ham urug`chi bo`lsa,bunga ikki jinsli gul deyiladi.
3. Bitta o`simlikda ham changchi gul,ham urug`chi gul bo`lsa,bunga bir uyli o`simlik deyiladi.
4. Bir turdagi o`simlikning changchi gullari bir tupda va urug`chi gullari boshqa tupda bo`lsa,bunday o`simliklar deyiladi.
- 3)O`qituvchi o`tilgan mavzuni so`rashda ” “**Misol keltirihg**“ metodidan foydalanadi.

TARQATMA-3.(O`quvchi uchun)

1. Ikki jinsli gullarga misol keltiring .
2. Birjinsligulgamisolkeltiring.
3. Aktinomorf(to`g`ri) gullargamisolkeltiring.
4. Zigomorf (qiyshiq) gullargamisolkeltiring.

TARQATMA-3.(O`qituvchiuchun)

1. O`rik, olma, shaftoli.
2. Makkajo`xori, qovun, tarvuz, bodringgullari.
3. Olma, namatak, behigullari.
4. Gladiolos, nastarin, rayhon, kiyiko`t, marmarak.

O`qituvchito`plaganballarniguruhlardae`lonqiladivadoskagayozadi
vamavzuniqisqachaxulosalaydi.

III.YANGI MAVZU BAYONI .

O`qituvchi o`quvchilar faoliyatini yangi mavzuni o`rganishga qaratadi va mavzuning maqsadi bilan tanishtiradi.

REJA.

1. To`pgullar vaularningturlari.
2. Oddiyvamurakkabto`pgullarningfarqi.
3. To`pgullarning xillari.

Bittaumumiybanddabirnechtaguljoylashganbo`lsa, unga to`pguldeyiladi. Bu umumiy band to`pgulo`qi ham deyiladi.

To`pgullarxilma-xilbo`ladi. Masalan: so`ta, shingil, kuchala, soya bon, ro`vak, savatcha, kallakvaboshqalar. Gulning changlanishiko`p jihatdanto`pgulgabog`liq. To`pguldagigullaroddiygullarga qaraganda yaxshichanglanadi.

To`pgullaroddiyvamurakkabbo`ladi. Oddiyto`pguldato`pgul o`qishoxlanmaydi, murakkabto`pguldaesashoxlanadi.Oлма,nok, gilos, olchaningto`pgulioddiyqalqonsimonbo`ladi. Bulardaturlicha uzunlikdagigulbandligullarkaltato`pgulo`qidanavbatbilanjoyla-shadi.Bugullarningyuqoriqismibirxiltekislikdabo`ladi.

Zubturumningmaydagullariuzunto`pgulo`qidabandsiz joy-lashadi. Bungaoddiyboshohqdeyiladi.

Makkajo`xoriningurug`chito`pguli – so`tasi ham oddiytuzilgan. Unda gullar yo`g`on seret o`q atrofida bandsiz joylashadi.

Agar gullar to`pgul o`qida uzun bandi bilan birlashsa, bunga oddiyshingildeyiladi.Masalan:karam, rediska, jag`-jag`.

Sabzi, ukrop, petrushka, bodiyonkabilarningsoyabonishoxlangan to`pguldabo`ladi.

Boshohqlio`simliklarningko`pchiligi (bug`doy, arpa, javdarkabilar) da ikkita-uchtagulbirlashib, oddiyboshohqchahosilqiladi.Tok,sholi,qa-mish, nastarin, ituzum, otquloq, rovochkabio`simliklarmurakkab shin-gil – ro`vak hosil qiladi.

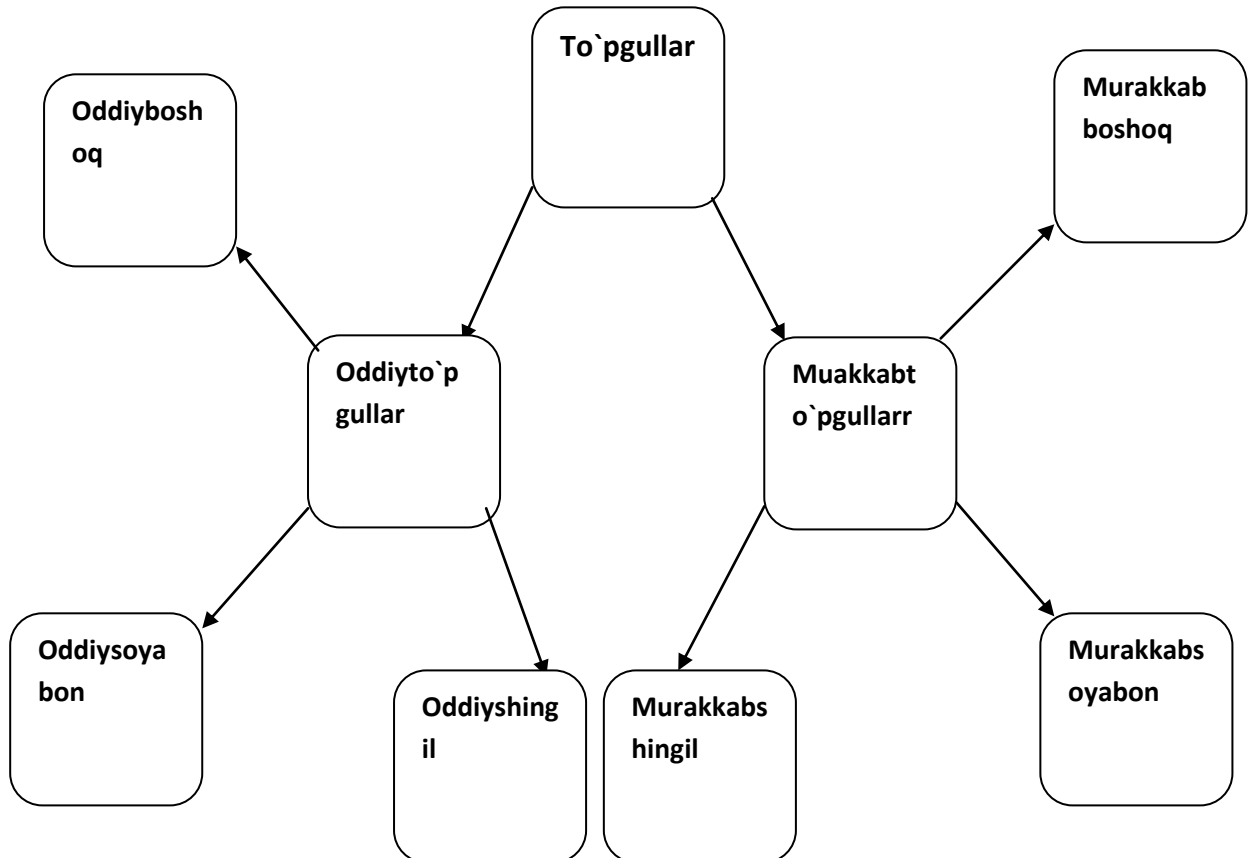
Yong`oq,terak, oqqayinvatolningto`pguli – kuchalasiboshohqqa ham o`xshaydi. Lekin asosiy o`qining osilib turishi bilan ulardan farq qiladi.

Kungaboqar, kartoshkagul, shuvoq, bo`tako`z, sachratqi, ermon, karraK, kabio`simliklarningguliasosangulpoyasininguchidagisavatcha-da joylashgan.Savatchalarningatrofio`ramabargchalarbilano`raglan.

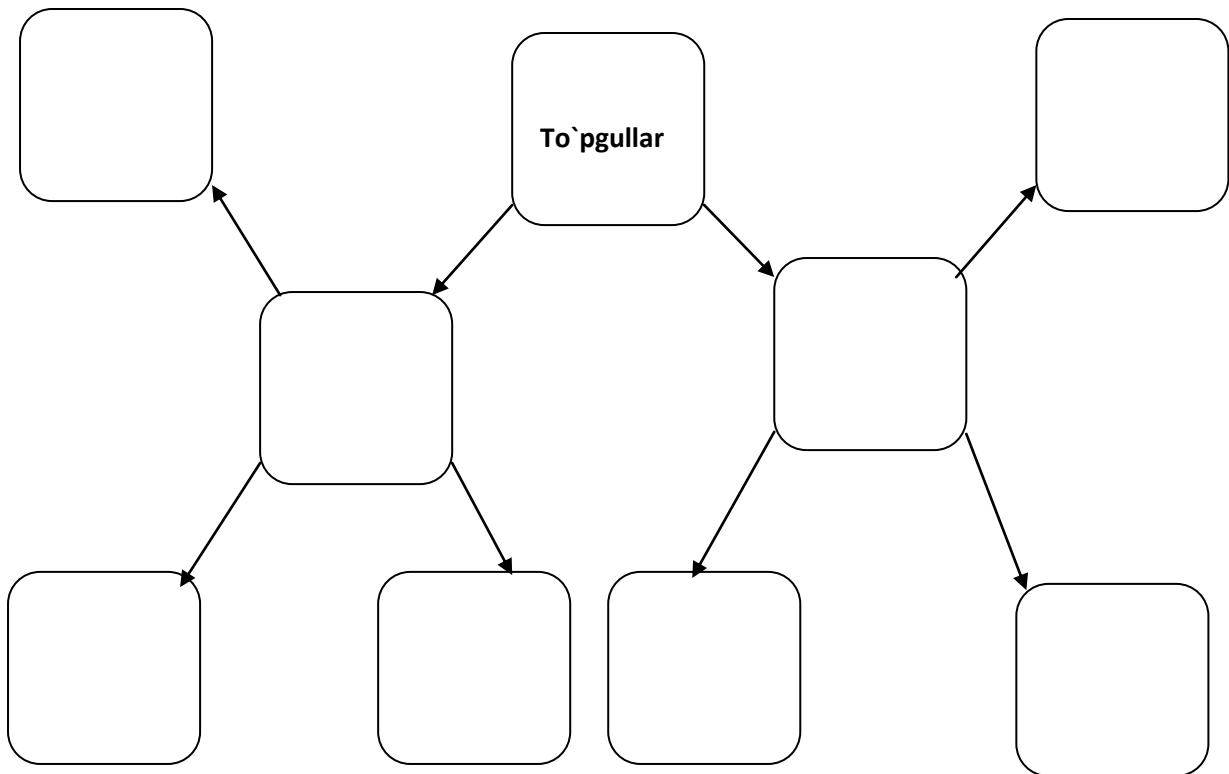
Bulardantashqari, guliko`zgatashlanmaydigananjirkabio`simliklarninggullari ham bor.

IV .YANGI MAVZUNI MUSTAHKAMLASH.

4.O`qituvchi “**Klaster**” **metodi** yordamida o`quvchilarni bilimlarini mustahkamlaydi.**Tarqatma-1**(O`qituvchi uchun)

Tarqatma-2 (O`quvchi uchun)

2.O`qituvchi yangi mavzuni **“biologik mashq”** metodi yordamida yangi mustahkamlaydi.Buninguchuno`quvchilargaoldindantayyorlangan matn tarqatmalarini beradi.

TARQATMA – 5. (O`quvchi uchun).

Bitta umumiy bandda bir nechta gul joylashgan bo`lsa, unga ... deyiladi. Bu umumiy band ... .. deb ham ataladi. To`pgullar bo`ladi. Zubturingto`pguli deb ataladi. Karamningto`pguli ... .. deyiladi.Gulningchanglanishiko`pjihatdan ... gabog`liq. To`p-Guldagigullaroddiy ...gaqaragandayaxshiroqchanglanadi.

TARQATMA – 5.(O`qituvchiuchun).

1.To`pgul.

2.To`pgul .3.O`qi.

4.Xilma – xil.

5.Oddiy. 6.Murakkab.

7.Oddiy. 8.Boshq.

9.Oddiy .10.Shingil.

3.O`qituvchi yangimavzuni “Jadvalbilanishlash” metodi yordamida mustahkamlaydi.

TARQATMA – 6.(O`quvchi uchun).

a)Oddiy to`pgul lo`simliklarning nomlarini jadvalga yozing.

b)Murakkab to`pgul lo`simliklarning nomlarini jadvalga yozing.

TARQATMA – 6.(O`qituvchi uchun).

a.Oddiy to`pgul lo`simliklarning nomlarini jadvalga yozing..

Boshq	Shingil	Soyabon	Qalqoncha	Savatcha	So`ta	Kuchala	
zubturm	Karam Rediska Jag`- jag`	Piyoz Sarimsoq piyoz	Olma Nok gilos	Kungaboqar Shuvoq Bo`tako`z	Makka- Jo`xori	Yong`oq Terak Tol	

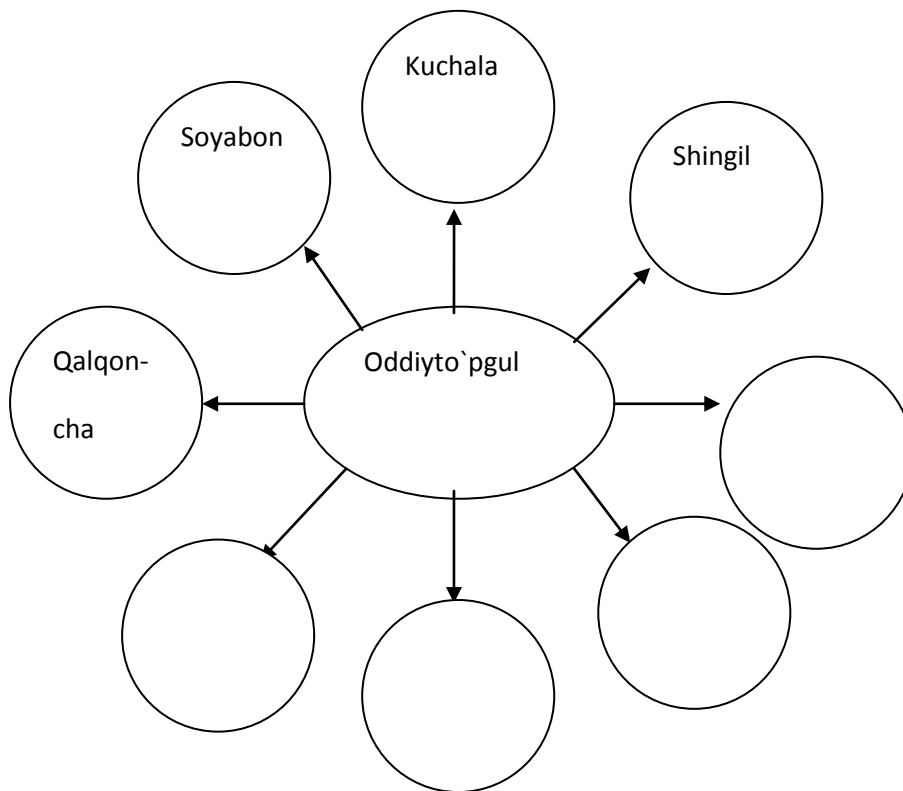
b.Murakkab to`pgul lo`simliklarning nomlarini jadvalga yozing.

Murakkab boshq	Murakkab shingil – ro`vak	Murakkab Soyabon	
Bug`doy arpa	Sholi Tok Ituzum	Sabzi Ukrop Zira	

4.O`qituvchi yangi mavzuni “Mantiqiy test” metodidan foydalani mustahkamlaydi.

TARQATMA -7.(O`quvchi uchun)

a) Chizmanito`ldiring.

b.Berilgan o`simliklar orasida ikkita ortiqcha o`simlikni toping.

Karam,rediska, olma , qurtana, jag`-jag`, nok.

s.Quyidagi fikrlarning qaysi biri noto`g`ri ?

1.Gul- shakli o`zgargan novda.

2.Piyoz- shakli o`zgargan novda.

3.Sabzi – shakli o`zgargan ildiz.

4.Ildizpoya – shakli o`zgargan ildiz.

G.Quyidagi tengliklarning qaysi biri to`g`ri.

a.Terak = tol.

b.Bug`doy = arpa.

s.Jag` - jag` = kungaboqar.

d.Karam = rediska.

O`qituvchi o`quvchilar diqqatini rivojlantirish uchun yangi mavzuni mustahkamlash uchun guruhlar o`rtasida “Kim chaqqon” o`yin metodini qo`llaydi.

O`quvchilarga bosh harfi alfavit bo`yicha boshlanuvchi o`simlik nomlarini yozish topshiriladi.

V.O`QUVCHILAR BILIMINI BAHOLASH VA YAKUNLASH.

O`qituvchi yangi mavzuni o`quvchilar hamkorligida xulosalaydi.

Darsjarayonidafaolishtiroketgano`quvchilarning erishgan natijalarini

izohlab e`lon qiladi. O`quvchilarning olgan ballarini kundalikka qo`yilishini taminlaydi.

Uygavazifani doskaga yozib, uni qisqacha tushuntiradi.

Keyingi darsda o`tiladigan mavzuni e`lon qilib, u bilan tanishib kelishini tavsiya etadi., o`quvchilar bilan xayrlashadi.

Uy vazifasida o`quvchilarda ijodiy fikrlarni tarkib toptirish maqsadida muammoli savollar topshiriladi.

1. Agar hasharot uchib kelgan maydonda oddiy gullar va to`pgullar bo`lsa, hasharot ularning qaysi biriga qo`nadi deb o`ylaysiz? Fikringizni asoslang.

2. Hasharotlar tabiatda qaysi gulni osonroq topadi? Bosh oqni mi yoki savatchani mi? Nima uchun?

Nima uchun bosh oq, ro`vak, kuchala to`pgullari rangsiz, soyabon, shingil, savatcha to`pgullari rangli bo`ladi. Javobingizni asoslang.

“To`pgullar” mavzusi bo`yicha o`quvchilarda ijodiy fikrlarni tarkib toptirish “muammoli” savollarning javoblari:

1. Bizga ma`lumki, gullarda urug`chining tumshuqchasi yopishqoq modda (nektar) ajratadi. Hasharot oddiy gulga nisbatan to`pgullarga ko`proq qo`nadi. Sababi, ularda gullar to`da bo`lganligi uchun

nektar ko`p bo`ladi.

2.Savatchani.Chunki boshq ko`rimsiz gul, savatcha esa rangli,yirik gul.

3.Boshq, ro`vak,kuchala to`pgullar mayda, yashil yoki rangsiz, ko`rimsiz, gulqo`rg`oni oddiy bo`ladi. Soyabon, shingil, savatchato`p-gulning gulkosa barglari rangli va yirik bo`lishiga sabab, ularda xromoplastlar ko`p bo`ladi.